

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITI YA 11

PUDUNGWANA 2016

**SESOTHO PUO YA LAPENG – PAMPIRI YA 3
MEMORANTAMO**

MATSHWAO: 100

Memorantamo ena e na le maqephe a 11.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1****1.1 TJHELETE KE MAHLOPHA A SENYA.** (Moqoqo o sa tshehetseng lehlakore – discursive)

- Mofuteng ona wa moqoqo mohlalobuwa o sekaseka sehlooho, o tadima mahlakore a mabedi a kgang ka mokgwa o tshwanang, mme a a buelle ka bobedi, ebe o nehelana ka dintlha tsa hae, a sa tshehetse lehlakore lefe kapa lefe.
- Moqoqo ona ha o nke lehlakore, mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo mahlakoreng ka bobedi a taba ka ho lekana.
- **Dikahare tse lebelletsweng hara tse ding ke tsena tse latelang:**
  - Mohlahlobuwa o lokela ho bontsha kutlwisiso ya hae ya ho hlopha, ho etsa tse ntle kapa ho lokisa ditlhoko ka tjhelete, a boele a bontshe bobele ho senya ho etswang ke ho ba le tjhelete.
- **Tsa ho hlopha/ho lokisa ha tjhelete e ka ba tse latelang:**
  - tjhelete e tshwana le kgomo ho Mosotho, e thethesa bohadi, e phetha meetlo, e pata bafu jj
  - tjhelete e reka dijo, diaparo, e lefella dingaka, thuto, e reka disebediswa
  - tjhelete e phedisa ha monate, e fa motho seriti jj
- **Tsa ho senya ha tjhelete e ka ba tse latelang:**
  - tjhelete e kgothalletsa boikgantsho, ho hatella bahloki, le ho etsa ba bang makgoba
  - e etsa mona le mohono ho ba e hlokang, mme ba rerele ba nang le yona bobele.
  - e kgothalletsa bonokwane bo kang, ho utswa dikgwebong, ho thuha malapeng, ho beta le ho bolaya, ho tlatlapa, ho rekisa batho ba bang, esita le ho sebedisa dithethefatsi le ho hweba ka tsona.

[50]**1.2 HLOMPHA MMAO LE NTATAO MATSATSIS A HO PHELA HA HAO A TLE A EKETSEHE.** (Moqoqo o hlalosang – descriptive)

- Moqoqo ona o hlalosa diketsahalo tsa nnete ka tsela ya boiqapelo, mme mohlalobuwa o lokela ho hlalosa ka tsela e hlakileng hore mmadi a tle a kgodisehe ka ho phethahala.
- Mohlahlobuwa a ka ngola ditaba tsa hae jwalo ka ha eka di etsahetse ho yena kapa a ngola a hlalisa maikutlo a hae ho ya kamoo yena a bonang bophelo ka teng.
- **Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:**
  - Mohlahlobuwa a ka hlalosa tlhomphe eo a lokelang ho e fa batswadi ba hae ka mehla.
  - O tshwanela ho romeha, ho kgalemeleha, ho hlokomediseha le ho hlomphe dithuto tsa batswadi.
  - A hlalose hore ngwana ya hlomphe ha a kene mekgweng e mebe, o qoba dikotsi le mathata, mme o dula a lakalletswa katleho.
  - A hlalose hore tlhomphe eo ha e a lebiswa ho batswadi feela, e lebisitswe ho motho e mong le e mong e moholo.
  - A hlomphe lelokong, bodulong, dikolong, dikerekeng, hohle a bontshe boitshwaro le semelo se setle, mme o tla hola a atlehe.

[50]

1.3 MOKETENG OO KA ITHUTA HORE MOTHO KE MOTHO KA BATHO.
(Moqoqo wa phetelo – narrative)

- Moqoqong ona wa phetelo o pheta pale ka diketsahalo tsa boiqapelo, empa tse kgolehang.
- Mohlahlobuwa a ngole ditaba tsa hae jwalo kaha eka di etsahetse ho yena.
- Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tse latelang:
  - Mohlahlobuwa a hlalose sebaka moo mokete o neng o tshwaretsweng
  - A bolele mofuta wa mokete oo a neng a le ho ona.
  - A hlalose tshebediso ya metsotso e 67.
  - A qoqe ka diketsahalo tse ileng tsa hohela thahasello ya hae.
  - A hlakise se entseng hore a bone bohlokwa ba batho ba bang
  - Qetello kapa phethelo e hlakise nnete ya hore motho ke motho ka batho.

[50]

1.4 SEO KE TLA SE ETSA HO ITOKISETSA BOKAMOSO BO TJHABILENG. (Moqoqo o tebisang maikutlo/wa boimamelo – reflective)

- Moqoqo ona ke wa boimamelo kapa oo mongodi a tebisang maikutlo a hae hodima se itseng seo a se nahanisang ka botebo.
- **Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tse latelang:**
  - Mohlahlobuwa a ka bua ka mokgwa wa ho itlhophisa o kang ho hlophisa dithuto.
  - ho nnetefatsa hore dithuto tsa hae di tsamaelana le lekala la thuto leo a le labalabelang.
  - ho ithuta ka matla, ho itella mesebetsi yohle ya sekolo, le ho itlhophela ditlhahlobo.
  - ho ikobela kgalemo le tataiso ya batswadi le matitjhere.
  - a ka hlahisa le ditebello tsa hae ka bokamoso bo tjhabileng kapa bo atlehileng.
  - a ka bontsha dithahasello le ditabatabelo tsa hae bophelong.

[50]

1.5 HO IKWETLISETSA MESEBETSI YA MATSOHO HO ATLEHISA HO FETA HO BOKELLA MANGOLO A MANGATA A THUTO. DUMELLANA KAPA O HANANE LE SEHLOOHO. (Moqoqo wa kgang – argumentative)

- Moqoqong ona ke wa kgang/ngangisano. Mohlahlobuwa o lokela ho bontsha ntlhakemo ya hae mabapi le sehlooho.
- O lokela ho hlahisa lehlakore la hae le ho le ntshetsa pele, mme a tshehetsa le ho sireletsa lehlakore leo la hae.
- Ntlhakemo ya mongodi e lokela ho hlaka ka nako tsohle.
- **Dikahare tse lebelletsweng di ka kenyelletsa tsena tse latelang:**
  - Mohlahlobuwa a bontshe kutlwisiso ya mesebetsi ya matsoho e atlehisang, esita le mangolo a thuto. **Lehlakore le dumellanang le sehlooho.**
  - Ha se batho kaofela ba fuweng boko ba dithuto, empa ba bang ba fuwe kelello ya ho sebetsa ka matsoho.

- mesebetsi ya matsoho ha e tlamelle motho ho ithuta dilemo dikolong tse kang diyunibesithi.
- ha feela motho a ka kgona ho kwetlisetswa seo a ka se etsang a ka iphedisa ka mesebetsi e kang; ho haha, ho teha, ho roka, ho pheha, ho loha le ho lokisa moriri.
- mesebetsi wa matsoho o fa motho monyetla wa ho ba mohiri a fe batho ba bang mesebetsi.
- hang ha motho a phetha thupello/kwetliso ya hae, o qala ho itshebelletsa, ha a hloke ho ngolla boramesebetsi mangolo a kopo ya mesebetsi.

- **Lehlakore le hananang le sehlooho.**

- Mangolo a thuto a bohlokwa haholo, a paka boleng ba dithuto tseo o di fihletseng.
- ho bokella mangolo a thuto ho nnetefatsa hore o fumana mesebetsi o hodimo wa lekala la dithuto tsa hao.
- o kgona ho etsa dikopo tsa mesebetsi ka sebethe o sebedisa marangrang a thekenoloji.
- o fumana mesebetsi o nang le tshirelletso le menyetla ya kgolo le nyollelo.
- o kgona ho sebeletsa mmuso ho etsa dipatlisiso le diphuputso.

[50]

1.6 **MOHLA KE PHOLOHANG KA LESOBA LA NALE KOTSING YA KOLOI.**
(Moqoqo wa phetelo – narrative)

- Moqoqo ona wa phetelo o pheta pale ka diketsahalo tsa boiqapelo, empa tse kgolwehang.
- Mohlahlobuwa a ngole ditaba tsa hae jwalo ka ha eka di etsahetse ho yena.
- **Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:**
  - Mohlahlobuwa a hlalose tsa leeto la mohlala monene; a tloha kae, a ya kae, a palame eng, sepheo sa leeto e le sefe.
  - a phete maemo kapa diketsahalo tse lebisitseng kotsing eo e bileng lehlatsipa la yona.
  - a hlalose tsela eo a pholohileng ka yona.
  - a ka phethela ka keletso eo a e fang bakganni le bapalami.

[50]

1.7 1.7.1 **Setshwantsho: Moqoqo wa mofuta ofe kapa ofe.**

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme a hlalose kapa a phete ka seo a se bonang ka tsela e kgodisang e bileng e hlakisa ditaba hantle.
- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao.

[50]

1.7.2 **Setshwantsho: Moqoqo wa mofuta ofe kapa ofe.**

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme a hlalose kapa a phete ka seo a se bonang ka tsela e kgodisang e bileng e hlakisa ditaba hantle.
- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQQO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 50]

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang	
DIKAHARE LE MORALO (Tshekatsheko ya sehlooho) thophiso ya mehopollo le dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo MATSHWAO A 30	Boemo bo hodimo	28–30 - Nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopollo e bontsha boqhetseke, e phepetsa monahano mme ke e sutsitseng; - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang/babatsehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	22–24 - Nehelano e ralehleng hantle haholo; - Mehopollo e tsamaellana le sehlooho ka botlalo, e a kgahlisa mme e na le bopaki ba mehopollo e sutsitseng; - e hlophisitswe hantle haholo ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	16–18 - Nehelano ke e kgotsofatsang ditlhokeho - Mehopollo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang - e hlophisitswe ka tsela e utlwisisehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	10–12 - Nehelano e momahane mona le mane - Mehopollo ke e seng ya boiqapelo mme e sa hlakang - Ho na le bopaki bo seng bokae ba thophiso le momahano ya mosebetsi	4–6 - Nehelano e tswile lekoteng ho hang - Mehopollo ke e sa tsepamang e dubakaneng - Ha e utlwahale mme dintlha di a phetakakwa - Ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo	
		Boemo bo tlase	25–27 - Nehelano e tswileng matsoho le ha e haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang - Mehopollo ke e sutsitseng mme e bontsha boqhetseke; - e hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	19–21 - Nehelano e radilweng hantle - Mehopollo ke e loketseng mme e thahasellisang - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	13–15 - Nehelano e a kgotsofatsa le ha e sa hlaka mona le mane - Mehopollo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; - ho na le thophiso le momahano e itseng ho kenyeditswe le selelekela, mmele le qetelo.	7–8 - Nehelano boholo e tswile lekoteng - Mehopollo ha e a momahana ka tshwanelo mme e a lahlehisa - Nehelano ha e na bopaki ba thophiso le momahano	0–3 - Boiteko ha bo yo ba ho arabela sehlooho - Mehopollo e tswile lekoteng ka ho phethahala, ha e a nepahala - nehelano ha e a tsepama sehloohang, mme e dubakane
	Makgetha a ho lekanyetsa PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, tlotlontswa ke tse lokelang sepheo/ tshusumetso le maemo, kgetho ya mantswa, tshebediso ya puo le tiwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 15	Boemo bo hodimo	14–15 - Sehlo, rejisetara, setaele le, tlotlontswa di loketse sepheo ka tsela e babatsehang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshupo ka tsela e tsotshang - o sebedisitse sehlo se matla mme se susumetsang ka tsela e ikgethang - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto - o radilwe ka bokgoni bo tsotshang	11–12 - Sehlo, rejisetara, setaele le tlotlontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo; - tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitse sehlo se loketseng ka nako sohle; - boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto - o radilwe hantle ka tshwanelo	8–9 - Sehlo, rejisetara, setaele le tlotlontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo - puo ya bonono ke e loketseng mme e sebedisitse ka tshwanelo - O radilwe ka tsela e mahareng feela	5–6 - Sehlo, rejisetara, setaele le tlotlontswa ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - puo e sebedisitse feela ka tsela ya motheo; - sehlo mmoho le moelelo o hlahiswang ke tema ke tse sa lokelang; - ho sebedisitse tlotlontswa ya motheo feela	0–3 - Puo e sebedisitsweng ha se e utlwisisehang; - sehlo, rejisetara, setaele le tlotlontswa ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo; - tshebediso ya tlotlontswa e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang
			Boemo bo tlase	13 - Tshebediso ya puo ke e nepahetseng mme e susumetsang sehlo sa tema - e batla e hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto - e radilwe ka bokgoni bo tsotshang	10 - Tshebediso ya puo ke e sefutho mme e loketseng maemo - sehlo ke se matla mme se loketseng - ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto - e radilwe hantle	7 - Tshebediso ya puo ke e kgotsofatsang le ha ho na le ho sa tsamaellana mona le mane - kakaretso sehlo ke se loketseng le ha puo ya bonono e le e haellang	4 - Puo ke ya motheo feela mme e sebedisitse ka tsela e haellang - popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako - tlotlontswa e haella haholo feela
SEBOPEHO Makgetha a tema: Popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang MARSHWAO A 5	Boemo bo tlase	5 - Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang - katoloso ya dintlha ke e ikgethang - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	4 - Dintlha ke tse loketseng mme tse hodisang sehlooho - momahano e bopilwe ke e supang bokgoni - dipolelo le diratswana di loketse nehelano mme di fapafapannngwa ka tshwanelo	3 - Dintlha tse loketseng di hodisa sehlooho ka tsela e mahareng - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng - moqoqo o ntse o hlahisa moelelo	2 - Tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang - dipolelo le diratswana di na le diposo - Moqoqo o a utlwisiseha le ha o le diposo	0–1 - Dintlha tsa bohlokwa di a haella - dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng - moqoqo ha o na moelelo o lebelletsweng	
		MATSHWAO	40–50	30–39	20–29	10–19	0–9

KAROLO YA A: MOQOQO

MATSHWAO A SEBEDISWANG HO BONTSHA DIPHOSO HA HO TSHWAUWA MOQOQO

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

SEKALA SA HO TSHWAYA MOQOQO

MATSHWAO: {50}

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo / dikgutsufatso
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	5	Seb =
Matshwao ohle	50	

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho se le SENG feela karolong ya A.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tseno tse latelang:
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kgatong ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopeho ho fella kgatong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehelle lentswe kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka hodima lentswe / polelo ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arohana;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotsweng letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng / e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe le/ e siilweng pakeng tsa mantswe a mang;
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha / ho arola diratswana

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO

POTSO YA 2

2.1 PUISANO (DAYALOKO)

- Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa moqoqo pakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta.
- E ngolwa ka mehla e le ho puo ya *mmui*, empa matshwao a *di-a-bulwa-di-a-kwalwa* (“...”) ha a sebediswe.
- Lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la *kgutlopedi jk* (Tumelo).
- Tlhaloso ya tlatsetso e ngolwa ka masakaneng.
- Polelo e nngwe le e nngwe e lokela ho ba karabelo ya polelo e sa tswa buuwa.
- Sehalo le puo tse sebediswang di tla itshetleha kamanong ya dibui jk (Tumelo le Tiger ke batjha le ha ba fapane ka ditumelo).
- Ho tlole mola dipakeng tsa dibui ho etsa hore mosebetsi o balehe habonolo esita le ho ba makgethe.

[25]

2.2 LENGOLO LA SEMMUSO

- Aterese di pedi. Aterese ya mongodi wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba letsohong le letona, ho tlole mola ho nto latela letsatsi, kgwedi le selemo.
- Aterese ya ya ngollwang e ngolwa ka letsohong le letshehadi, e qale ka maemo a tshebetso a ya ngollwang jk (Morena e moholo)
- Tlasa aterese ho tlole mola ho ntano ngolwa tumedisio ya semmuso jk (Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana)
- Tlasa tumedisio ho tlole mola, ho ngolwe mola wa sehlooho, o totobatsang sepheo sa lengolo, e nto ba selelekela.
- Qetello ke ya semmuso mme e ngolwa e le *ka botshepehi/ka boikokobetso jj*
- Ya ngolang o ngola lebitso la hae ka botlalo ka mora qetelo, ebe o a saena.
- **Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:**
  - sepheo seo lengolo le ngolwang ka sona- ho hlaba Morena malotsana ka tshebedisanommoho pakeng tsa hae le mmuso.
  - a mo fe dikeletso mabapi le ditebello tsa setjhaba molemong wa ho
  - ntshetsa pele motse oo wa bona.

[25]

2.3 LENANETSAMAISO LE METSOTSO YA KOPANO

- Serapa sa selelekela se lokela ho hlahisa mokgatlo o emetsweng ke mongodi, sebaka seo kopano e neng e tshwaretswe ho sona, mohla le nako.
- **Dintlha tse latelang di tshwanela ho hlaha:**
  - pulo ya kopano le kamohelo
  - tlhomamiso ya phutheho/kopano
  - ba teng le ba siyo
  - metsotso ya kopano e fetileng
  - tse tswang metsotsong
  - ditaba tse ntjha tsa letsatsi leo
    - > mefuta ya dipapadi tse ka bapalwang ke baithuti bohle
    - > tlhophiso ya ditjhelete bakeng sa ditlhodisano
  - tlhakantsutsu
  - kgetho ya letsatsi la kopano e latelang
  - ho kwala
- Qetellong ya lenanetsamaiso ho hlaha lebitso la mongodi, aterese ya hae, le mohla
- Qetellong ya metsotso ho hlaha lebitso la modulasetulo le la mongodi le mohla

2.4 LENGOLO LA SETSWALLE/SETLWAEDI

- Aterese e nngwe, ke ya mongodi wa lengolo, mme e ngolwa ho tloha hodimo bohareng ba leqephe ho tloha letsohong le letshehadi ho leba ho le letona.
- Aterese ya mongodi e ngolwa ka mokgwa wa boloko, ha ho ngolwe matshwao a puo.
- Ho tlole mola pele ho ngolwa letsatsi, kgwedi le selemo
- Ka mora mohla ho tlole mola, ebe ho ngolwa tumedisso. Tumedisso e ngolwa ka letsohong le letshehadi haufi le mola, ha ho matshwao a puo
- Serapa sa selelekela se ba sekgutshwanyane, mme se omela ditaba feela, le sona se ngolwa ka mora hore ho tlole mola
- Mmele wa lengolo o ba le diratswana tse seng kae, mme mona ke moo mongodi a nontshang taba ya hae
- Qetello ke e kgutshwane e phethelang ditaba. Ha ho hlokehe o ngole sefane kaha o ngolla eo o mo tiwaetseng.
- **Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:**
  - Sepheo seo lengolo le ngolwang ka sona – ho tshedisa motswalle wa hlooho ya kgomo ka ho hlokahalla ke motswadi.
  - ho mo kgothalletsa ho tsepamisa maikutlo dithutong ho lokisetsa bokamoso ba hae.

2.5 PUO

- **Sebopeliso**
  - Puo ya sebui e be le selelekela, mmele, le qetelo
  - Selelekela e be se hohelang, moo a fanang ka mabaka a hore ke
  - hobaneng a nehelana ka puo eo.
  - Mmele o fupare bohola ba dintlha tsa hae tsa keletso le kgothatso.
  - Qetelo e be e matla, mme e be e akaretsang puo ya hae.
- **Dikahare tse lebelletsweng e ka ba tsena tse latelang:**
  - mohlalobuwa a ka qala pele ka ho leboha sebaka seo a se fuweng, a
  - lebohe bohle ba teng mmokeng oo;
  - a bue ka sepheo sa sebaka seo, e leng ho eletsisa le ho kgothatisa baithuti
  - ba Kereiti ya 12 ka letsatsi la ditumediso tsa bona;
  - a bontshe ka moo a leng motlotlo ka teng ha e le yena ya emetseng
  - sehlopha sa Kereiti ya 11; mme a ba eletse ka hore ba tlohele tse se nang
  - molemo ba ithute ka matla, ba itshware hantle le moo ba tla ya teng.
  - a ba hlokomedise hore thuto ke senotlolo sa bokamoso bo tjhabileng. **[25]**

2.6 NALANE YA MOFU (OBITJHUWARI)

- Ena ke tema eo ho yona ho ngolwang ka ditaba tse amanang le mofu.
- **Sebopeliso**
  - ke tema e ngolwang ka diratswana,
  - seratswana ka seng se bua ka mohopolo o itseng wa sehlooho o amang
  - tsa bophelo ba mofu.
- **Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tse latelang:**
  - Mofu ke mang wa ha mang;
  - Tlhaho ya hae; sebaka moo a hlahetseng teng, letsatsi la tswalo le selemo;
  - Tsa kgolo ya mofu; dithuto, mosebetsi le lenyalo;
  - Tsa lefu la hae; letsatsi le mokgwa oo a hlokahetseng ka wona;
  - Bao a ba siyang;
  - Dithoko tsa seboko sa hae. **[25]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B (25 x 2): 50
MATSHWAO OHLE: 100

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO Tshekatsheko ya sehlooho le mehopolu Tlhophiso ya mehopolu Kelohlolo ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba, le maemo MATSHWAO A 15	13–15 - Nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopolu e matla e butswitseng - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopolu le dikahare ke tse momahaneng - Dintlha tsohle di tshhetsa sehlooho mme di hlalositse ka botebo - Sebopeho ke se nepahetseng	10–12 - Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopolu le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tshhetsa sehlooho - Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa	7–9 - Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala ho na le ho kgera ho itseng - Mehopolu le dikahare di na le momahano e amohelhang - Ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho - Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng	4–6 - Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema - Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa e a kgera - Mehopolu le dikahare ha se ka mehla di momahaneng - Sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse itseng feela - Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo	0–3 - Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo - Mehopolu le dikahare ha di na momahano - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho - Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 10	9–10 - Sehalo, rejistara, setaele, le tlolontswa di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Tshebedisano ya puo e nepahetse e bile e bopehile hantle - Nehelano ha e na diphoso	7–8 - Sehalo, rejistara setaele, le tlolontswa di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopehile hantle - Tshebediso ya tlolontswa e ntle haholo - Nehelano boholo ha e na diphoso	5–6 - Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo - Tshebediso ya tlolontswa ke e lekaneng - Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo	3–4 - Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswa ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata - Tshebediso e seng kae ya tlolontswa - Moelelo o nyotobetse	0–2 - Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswa ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e tletse diphoso e dubakane - Tlollontswa ha e dumellane le maemo - Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

**KAROLA YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE
 SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:
 SEKALA SA HO TSHWAYA DITEMA TSA KGOKAHANO
 MATSHWAO: [25]**

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo ke Sebopoho Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15	DMS =
	10	PST =
Matshwao ohle	25	

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho tse PEDI karolong ena.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopoho ho fella kगतong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehellwe lentswe kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka thoko ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantswa a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantswa a arotsweng empa a ngolwa a kopane;
- Mn bakeng sa mongolo (Orthography) o fosahetseng;
- Mp bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- Mt bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswa letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- P bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng / e sa amoheleng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe le / e siilweng pakeng tsa mantswa a mang.
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha.